

СОЦІАЛЬНА СПРЯМОВАНІСТЬ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ ТА ЗАСОБИ ЇЇ ЮРИДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Косович В.

(Львівський національний університет імені Івана Франка)

Анотація. Стаття присвячена визначенню тих засобів (правил, вимог) правозастосовної техніки, використання яких забезпечує соціальну направленість індивідуально-правового регулювання. Акцентовано на вимогах до індивідуально-правових актів. Засоби забезпечення соціалізованості актів застосування права розмежовано на загальні та спеціальні. До загальних вимог (універсальних для усіх різновидів правозастосовних документів) запропоновано віднести такі: їх відповідність аксіологічним і правовим установкам суспільства, які ґрунтуються на інтересах більшості; забезпечення принципу верховенства права (включаючи законність, справедливість, повагу до природних прав людини, рівність перед законом); доцільність і обґрунтованість, спеціальні ж закріплюються у спеціалізованих процесуальних актах. Констатовано, що належна реалізація вказаних вимог у правозастосовній практиці можлива за умови їх доктринального визначення та нормативного закріплення у Законі України «Про нормативно-правові акти».

Ключові слова: соціальна спрямованість індивідуально-правового регулювання, правозастосовна техніка, індивідуально-правові акти, правозастосування.

Аннотация. Статья посвящена определению тех средств (правил, требований) правоприменительной техники, использование которых обеспечивает социальную направленность индивидуально-правового регулирования. Акцентировано на требованиях к индивидуально-правовым актам. Средства обеспечения социализованности актов применения права разграничены на общие и специальные. К общим требованиям (универсальным для всех разновидностей правоприменительных документов) предложено отнести: их соответствие аксиологическим и правовым установкам общества, которые обосновываются на интересах большинства; обеспечение принципа верховенства права (включая законность, справедливость, уважение естественных прав человека, равенство перед законом); целесообразность и обоснованность. Специальные же закрепляются в специализированных процессуальных актах. Констатируется, что надлежащая реализация указанных требований в правоприменительной практике, возможна при условии их доктринального определения и нормативного закрепления в Законе Украины «О нормативно-правовых актах».

Ключевые слова: социальная направленность индивидуально-правового регулирования, правоприменительная техника, индивидуально-правовые акты, правоприменение.

Kosovych V. The social orientation of the nforcement and the means of its legal support

The article is devoted to the defining of that means (rules, requirements) of law enforcement equipment, the use of which provides social orientation of the individually-legal regulation. It is focused on the requirements to the individually-legal acts. Means of ensuring the socialization of the acts of law enforcement are differentiated into general and special. General requirements (universal for all kinds of law enforcement documents) were proposed to include: their accordance to compliance and legal attitudes of society, which are based on the interests of the majority; ensuring the principle of law supremacy (including legality, fairness, respect for the natural rights of a person, equality before the law); the appropriateness and validity, special are consolidated in specialized procedural acts. It is established that proper implementation of pointed requirements in practice is possible under the condition of their doctrinal definition and regulatory consolidation in the Law of Ukraine "About regulatory legal acts".

Key words: social orientation of individually-legal regulation, law enforcement equipment, individually-legal acts, law enforcement.

Однією із визначальних особливостей права сучасної держави є домінування принципів верховенства права та пріоритету прав людини. Зазначені принципи матеріалізувались у конституціях держав соціально-демократичної орієнтації [у Конституції України це насамперед статті 3 та 8] [7]. Проте на практиці, особливо коли йдеться про недемократичні держави, – це лише декларація намірів і не більше. Безпосередньою ілюстрацією реалізації соціальної спрямованості нормативно-правової бази є людиновимірна направленість правозастосовної діяльності, спрямована на забезпечення потреб та інтересів індивіда у конкретних правовідносинах. Саме тому, дослідження юридичних засобів забезпечення персоніфікованої соціалізованості правозастосування набуває нині особливої актуальності.

Правозастосування як стадія правового регулювання вивчається у курсі загальної теорії права. Різні аспекти правозастосовної діяльності детально досліджували такі

українські та зарубіжні вчені: М. М. Вовпленко, І. Я. Дюрягін, В. В. Лазарєв, І. Л. Невзоров, П. О. Недбайло, М. К. Маліков, Б. В. Малишев та інші. У їхніх працях соціальні чинники розглядалися лише опосередковано, як складова загальних вимог до процесу застосування нормативно-правових актів та вимог до індивідуально-правових актів. Соціальні параметри правозастосування потребують сьогодні додаткового вивчення саме як елементи правозастосовної техніки.

Задля з'ясування вказаних складових механізму забезпечення соціальної спрямованості індивідуально-правового регулювання вважаємо за необхідне визначити основні соціальні чинники правозастосовної діяльності та можливі форми їх юридичного закріплення.

На нашу думку, дослідження окреслених проблем доцільно розпочати зі з'ясування методологічного питання: чи можна вести мову про соціальні параметри у правозастосуванні, оскільки термін «соціальність» («соціум») означає суспільний, груповий, такий, що стосується спільноти, в той час, як правозастосовна діяльність пов'язана з індивідом та його персоніфікованим статусом. У теорії права виділяють низку підстав для застосування права, визначальні з яких повинні забезпечити реалізацію встановлених нормативно-правовими актами прав та обов'язків особи на практиці. Трансформація нормативно-правових приписів (в основі яких лежать певні загально соціальні цінності) в індивідуально-правові веління не може здійснюватись поза межами аксіологічних та правових установок суспільства. Правове регулювання покликане формувати персоніфікований правовий статус суб'єкта правовідносин саме так, як би це мало бути на переконання більшості суспільства. Наприклад, за вчинення протиправних діянь правопорушник має понести справедливе покарання. Тому, індивідуально-правове регулювання не може бути поза соціальним, що дає підстави вести мову про соціальне призначення та соціальні чинники у правозастосовній діяльності.

У попередніх дослідженнях ми уже визначили основні соціальні вимоги, яким має відповідати нормативно-правовий акт. До них належать такі: відображення у його змісті реальних суспільних відносин; закріплення домінуючих соціальних цінностей; відповідність аксіологічним і правовим установкам суспільства, які ґрунтуються на інтересах більшості; забезпечення принципу верховенства права; узгодженість нормативних приписів із домінуючими моральними нормами; доцільність і обґрунтованість. Беручи до уваги те, що, на думку багатьох науковців, правозастосування – одна із особливих форм реалізації права [4, с. 235; 9, с. 285; 13, с. 361], логічно презюмувати, що соціальна відповідність індивідуально-правових актів (які є «вінцем» правозастосування) повинна бути адекватна соціальній спрямованості нормативно-правових актів, а переліки компонентів соціальності у цих правових актах мають бути певним чином тотожними.

Як зазначалося, найчастіше соціальні чинники у правозастосуванні розглядаються під час характеристики вимог до правильного застосування норм права. Так, Б. В. Малишев, аналізуючи вимогу доцільності, розглядає такі насичені соціальними чинниками властивості правозастосовного процесу, як його цінність та нерозривність із основоположними принципами права: справедливістю, рівністю, свободою, гуманізмом, верховенством права [10, с. 25–33].

Аналізуючи чинне законодавство України, можна констатувати тенденцію до соціалізації індивідуально-правового регулювання. Ілюстрацією цього може слугувати Кримінальний процесуальний кодекс України (далі КПК України) [8], ст. 7 якого закріплює засади кримінального провадження. Більшість із закріплених даною нормою принципів реалізації нормативно-правових приписів КПК України мають безпосередню соціальну спрямованість, зокрема такі: верховенство права, законність, рівність перед законом і судом, повага до людської гідності, забезпечення права на свободу та особисту недоторканність, недоторканність житла та іншого володіння особи, таємниця спілкування, невтручання у приватне життя, недоторканність права власності, презумпція

невинуватості, забезпечення права на захист, публічність, диспозитивність, гласність і відкритість. Вони безпосередньо стосуються процедури (процесу) застосування КПК України, а опосередковано зумовлюють її соціальну спрямованість правових актів, що приймаються за результатами кримінального провадження. Так, втілення у судовому процесі принципу рівності перед законом і судом забезпечить захист прав індивіда у конкретних правовідносинах.

Визнані теоретичною наукою соціальні начала вимог до застосування юридичних норм екстраполюються і на індивідуально-правові акти. Так, стаття 370 КПК України встановлює, що судові рішення повинні бути законними, обґрунтованими і вмотивованими.

Наведений вище аналіз соціальних чинників правозастосування дозволяє стверджувати наступне. Нині на науковому та практичному рівнях визначено перелік характеристик (їх ще можна назвати принципами, вимогами, правилами тощо) правового регулювання загалом і правозастосування зокрема, покликаних забезпечити його соціальну індивідуально-правову спрямованість.

Основні з них набули сьогодні «статусу» правової доктрини та інтерпретуються крізь призму загальноновизнаних (йдеться фактично про аксіоматичне сприйняття юридичною спільнотою) вимог до правозастосування.

Нарешті людиновимірна спрямованість сучасного права трансформується в статтях конкретних нормативно-правових актів.

Перед нами по суті логічний ланцюг еволюції соціологічної складової права держави соціально-демократичної орієнтації: погляди науковців та практиків стосовно соціалізації та гуманізації права → правова доктрина, яка набуває характеру джерела права → юридичні норми, що формалізують соціальну спрямованість індивідуально-правового регулювання й слугують засобом її забезпечення.

На фоні зазначеного постає питання: які ще «проблеми» можуть бути з соціальними чинниками правозастосування? Детальне ознайомлення із матеріалами, присвяченими соціальним аспектам правозастосування, показує, що насправді сьогодні стосовно розуміння соціально-орієнтованого правозастосування на усіх рівнях наявний широкий плюралізм, стосовно його реальності в юридичній практиці – переконання серед широких верств суспільства у його відсутності. Ілюстрацією останнього є низький рівень довіри громадян України до судової влади, зумовлений сумнівами щодо справедливості судових рішень.

Така ситуація зумовлюється двома основними причинами, які, звичайно, умовно можна назвати «теоретичною» та «практичною». Теоретична – відсутність єдиних наукових підходів до переліку чинників (вимог, правил тощо) правозастосування, покликаних бути запорукою забезпечення прав індивіда у конкретних правовідносинах відповідно до домінуючих соціальних цінностей та їх розуміння. Об'єктивна причина цього – формальна невизначеність самих соціальних компонентів права загалом. Ілюстрацією цього є така невід'ємна властивість права як цінність. С. С. Алексєєв зауважує, що право в ідеалі – це цінність, не притаманна жодному іншому соціально-політичному явищу, цінність упорядкованої свободи людини, справедливості, консенсусу [1, с. 345]. Ю. М. Оборотов, розглядаючи питання правової аксіології, акцентує, що в основі права знаходяться такі абсолютні цінності, як збереження життя, сім'ї, власності, забезпечення безпеки, отримання знань, ухвалення рішень тощо [12, с. 33]. Право має регулювати людську поведінку у такий спосіб, який потрібен для того, аби вигоди (цінності, переваги) та обтяження (витрати, зобов'язання) були розподілені справедливо; суперечливі інтереси були задоволені у порядку, відповідному до їх ваги і значущості ... – одне слово, аби при вирішенні конфліктів, що виникають у суспільстві, панувала справедливість [19, с. 20]. Г. В. Мальцев зазначає, що інтереси і потреби стосуються соціального регулювання поведінки не тільки тому, що беруть активну участь у процесі створення норм, визначають їх суттєві властивості і особливості, але і внаслідок

безпосереднього регулятивного впливу на життєві процеси [11, с. 266]. Отож, можна стверджувати, що основне завдання правозастосовного акту – забезпечення індивідуальних соціально-правових цінностей. Визначальною запорукою цінності правозастосування є реалізація в індивідуально-правових актах ідеї верховенства права. Однак значна неформалізованість цінності як правової категорії спричиняє й до певної неформалізованості принципу верховенства права. Переконливим прикладом цього є дещо не однакова інтерпретація верховенства права (його складових) провідними вітчизняними вченими, зокрема С. П. Головатим, М. І. Козюброю, О. В. Петришиним, П. М. Рабіновичем та іншими [3, 6, 14, с. 140; 16, с. 3–16]. Аналогічно плюралізм характерний і стосовно розуміння інших соціально спрямованих правил правозастосування. Практична – відсутність у більшості випадків нормативно закріплених правил забезпечення соціальної спрямованості правозастосування, наприклад, у такому важливому для забезпечення реалізації права нормативно-правовому акті, як Цивільному процесуальному кодексі України [18]. Навіть у випадку наявності у різних нормативно-правових актах таких правил, наяву розбіжності між ними. Так, перелік людинавимірних принципів кримінального провадження, закріплений ст. 7 КПК України, значно ширший, аніж список засад адміністративного судочинства, визначений ст. 7 Кодексу адміністративного судочинства України [5] (хоча дані документи визначають засади застосування двох галузей публічного права: кримінального та адміністративного).

Наяву також певна невідповідність розуміння та тлумачення соціальних засад правозастосування на рівні науки та практики. Той же згаданий принцип верховенства права розглядається науковцями значно ширше та ґрунтовніше, аніж це зроблено законодавцем, наприклад, у ст. 8 КПК України та ст. 8 Кодексу адміністративного судочинства України. Свою позицію з приводу практичного розуміння верховенства права висловив і Конституційний Суд України [17]. Опис складових цього принципу пропонується і у висновках Венеціанської Комісії [2]. Хоча не можна не відмітити й позитивів у цьому плані саме на законодавчому рівні. Статті восьмі «Верховенство права», дев'яті «Законність», десяти «Рівність перед законом і судом» вище згаданих Кодексів за своїм змістовним наповненням практично тотожні.

Окреслені перешкоди для реалізації на практиці соціально-орієнтованого індивідуально-правового регулювання вказують на можливі шляхи створення передумов його забезпечення. Перший: сформувати спільні доктринальні підходи до соціальних чинників правозастосування, другий – закріпити їх у нормативно-правових актах.

Формування доктринальних підходів до соціальних компонентів правозастосовної техніки повинно здійснюватись шляхом спільних зусиль науковців та практиків через проведення круглих столів, науково-практичних конференцій та відкритих наукових дискусій. Важливо, щоб соціальні чинники права, про які зважувалось вище, розглядались саме у контексті правозастосовної діяльності, наприклад, верховенство права крізь призму кримінального, цивільного чи адміністративного провадження. Загальнотеоретична інтерпретація цього принципу, яка сьогодні домінує, має екстраполюватися на галузеву специфіку. Згадаймо, здавалося б максимально конкретизовані складові верховенства права, визначені Венеціанською комісією, а саме: законність, включаючи прозорий, підзвітний та демократичний процес введення в дію приписів права; юридична визначеність; заборона свавілля; доступ до правосуддя, представленого незалежними та безсторонніми судами, включно з тими, що здійснюють судовий нагляд за адміністративною діяльністю; дотримання прав людини; заборона дискримінації та рівність перед законом [2, с. 177]. Зіставивши їх із законодавчим визначенням верховенства права, даним статтею 8 КПК України: кримінальне провадження здійснюється з додержанням принципу верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави – можемо констатувати певний розрив між ними. Так, формально, Венеціанська комісія первинним елементом верховенства права називає

законність, у той час як у КПК України законність розглядається як окрема засада кримінального провадження (ст. 9).

Не треба забувати і про ст. 8 «В Україні визнається і діє принцип верховенства права» Конституції України, відповідно до якої «Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй. Норми Конституції України є нормами прямої дії. Звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції України гарантується». Попри різні тлумачення науковцями змісту даної норми, наяву інтерпретація верховенства права, насамперед, як верховенства Основного Закону.

Звертає на себе увагу й певна формальна невизначеність юридичної норми, закріпленої ст. 8 КПК України «верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями» (до слова про людину, як найвищу соціальну цінність йдеться в окремій ст. 3 Конституції України, тобто наяву принаймні неузгодженість процесуального закону з конституційними нормами).

Вказане дає підстави припускати, що стосовно механізму та форм імплементації принципу верховенства права у кожному конкретному випадку може виникати чимало питань. Зокрема, як має оперувати цим засадничим принципом, для прикладу, суддя при розгляді справи, керуючись фундаментальними дослідженнями вітчизняних науковців, якщо правова доктрина сьогодні не є джерелом права в Україні? Можна звичайно брати до уваги, як зазначено у ч. 2 ст. 8 КПК України, практику Європейського суду з прав людини. Не слід, однак, на нашу думку, забувати, що Європейський суд з прав людини застосовує норми Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (значна частина яких має оціночний характер), а не кримінальне, адміністративне чи цивільне законодавство України. «Єдина надія» за таких умов на роз'яснення Конституційного Суду України (наприклад, дане у рішенні № 15-рп/2004 від 2 листопада 2004 р.), узагальнення судової практики Верховного Суду України та Вищих спеціалізованих судів України.

Отож, коли йдеться про індивідуальну соціалізацію правового регулювання в українській державі, перед науковою спільнотою постає першочергове завдання сформулювати чіткі, однозначні, повні, формально визначені чинники соціально-орієнтованого правозастосування та окреслити їх необхідний перелік.

Виходячи з принципу єдності елементів механізму правового регулювання та беручи для аналогії соціальні компоненти нормопроектної техніки, вважаємо за доцільне у проекті Закону України «Про нормативно-правові акти» закріпити такі соціальні вимоги до застосування юридичних норм: відповідність аксіологічним і правовим установкам суспільства, які ґрунтуються на інтересах більшості; забезпечення принципу верховенства права (включаючи законність, справедливість, повагу до природних прав людини, рівність перед законом); доцільність і обґрунтованість.

Зазначені соціальні чинники права мають універсальний для різних видів застосування юридичних норм характер. Наприклад, верховенство права чи обґрунтованість необхідні як для винесення судових рішень, так і для ненормативних рішень органів місцевого самоврядування в межах їх компетенції.

Інші соціальні вимоги до застосування нормативно-правових приписів пов'язані з їх галузевими, інституційними і такими іншими властивостями, наприклад, судове правозастосування чи ухвалення Верховною Радою постанови ненормативного характеру. Їх можна назвати соціальними. Спеціальні вимоги повинні закріплюватись у правових актах, які встановлюють порядок застосування юридичних норм, зокрема у процесуальних кодексах та регламентах. Такі вимоги (наприклад, публічності, диспозитивності, гласності й відкритості кримінального провадження) більшою мірою властиві правозастосовній технології. Хоча їх дотримання опосередковано сприяє максимальному забезпеченню

прав особи під час вирішення індивідуальних правовідносин. Так, громадянин прагне, щоб рішення суду за його позовом було не тільки справедливим, а й своєчасним.

Необхідність нормативної формалізації соціальних компонентів правозастосування, на нашу думку, актуалізується і внаслідок внесення змін до Конституції України (щодо Конституційного Суду) [15]. Відповідно до нововведеної ст. 151-1, «Конституційний Суд України вирішує питання про відповідність Конституції України (конституційність) закону України за конституційною скаргою особи, яка вважає, що застосований в остаточному судовому рішенні в її справі закон України суперечить Конституції України». Видається, що «найуразливішим» для оскарження місцем застосовуваних нормативно-правових актів будуть формально невизначені юридичні норми, частина з яких покликана забезпечити соціальну спрямованість індивідуально-правового регулювання. Певна формалізація таких норм слугуватиме одним із запобіжних заходів від безпідставного оскарження конституційності застосовуваних нормативно-правових актів.

Отже, до засобів правозастосовної техніки, покликаних забезпечити соціальну направленість індивідуально-правового регулювання, доцільно віднести загальні (універсальні) та спеціальні вимоги, які ставляться до актів застосування права, та прямо чи опосередковано впливають на юридичне закріплення прав (і відповідно, потреб та інтересів) персоніфікованих суб'єктів у конкретних правовідносинах. Серед загальних визначальне місце належить вимогам відповідності аксіологічним і правовим установкам суспільства, які ґрунтуються на інтересах більшості; забезпечення принципу верховенства права (включаючи законність, справедливість, повагу до природних прав людини, рівність перед законом); доцільності й обґрунтованості. Зазначені характеристики «соціальної відповідності» правозастосовних актів потребують сьогодні свого фундаментального доктринального визначення та відповідно нормативного закріплення у Законі України «Про нормативно-правові акти». Спеціальні вимоги повинні знайти своє спеціалізоване відображення у процесуальних актах.

Список використаних джерел

1. Алексеев С. С. Право: азбука – теория – философия: Опыт комплексного исследования / С. С. Алексеев. – М.: Статут, 1999. – 712 с.
2. Верховенство права Доповідь, схвалена Венеційською Комісією на 86_му пленарному засіданні (Венеція, 25–26 березня 2011 року) // Право України. – 2011. – № 10.
3. Головатий С. Верховенство права: у 3 кн. / С. Головатий. — К., 2006.
4. Загальна теорія права: Підручник / За заг. ред. М. І. Козюбри. – К.: Ваіте, 2015. – 392 с.
5. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 35–36, № 37, ст. 446.
6. Козюбра М. І. Верховенство права — основоположний принцип правової і політичної систем України. Правова система України : історія, стан та перспективи : у 5 т. — Х., 2008.
7. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
8. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 9–10, № 11–12, № 13, ст. 88.
9. Луць Л. А. Загальна теорія держави і права: Навчально-методичний посібник / Л. А. Луць. – К.: Атіка, 2010. – 412 с.
10. Малишев Б. В. Застосування норм права (теорія і практика): навч. посіб. / за заг. ред. Б. В. Малишева. – К.: Реферат, 2010. – 260 с.
11. Мальцев Г. В. Социальные основания права / Г. В. Мальцев. – М.: Норма, 2007. – 800 с.
12. Оборотов Ю. Н. Традиции и новации в правовом развитии / Ю. Н. Оборотов. – Одесса: Юридична література, 2001. – 156 с.
13. Общая теория права: пособие / В. А. Абрамович [и др.]; под общ. ред. С. Г. Дробязко, С. А. Калинина. – Минск: БГУ; издательство «Четыре четверти», 2014. – 416 с.
14. Петришин О. В. Проблеми соціалізації правової науки / О. В. Петришин // Право України. – 2010. – № 4. – С. 140.
15. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Закон України від 02.06.2016 р. № 1401-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 28. – Ст. 532.
16. Рабінович П. М. Верховенство права (за матеріалами практики Страсбурзького Суду та Конституційного Суду України) // Вісник Академії правових наук України. — 2006. — № 2 (45). – С. 3–16.

17. Рішення Конституційного Суду від 02.11.2004 р. № 15-рп/2004 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 45. – стор. 41.
18. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40-41, № 42. – Ст. 492.
19. Циппеліус Райнгольд. Юридична методологія / Райнгольд Циппеліус. – К.: Реферат, 2004. – 176 с.

УДК: 349.2

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ТРУДОВОГО ПРАВА В УКРАЇНІ

Костюченко О.Є.

(кандидат юридичних наук, доцент ННІ права Університету ДФС України)

***Анотація.** У статті розкрито сучасні теоретичні та практичні проблеми трудового права. Робиться акцент на необхідність реалізації соціального призначення трудового права. Здійснено аналіз окремих положень проекту Трудового кодексу, які, на думку автора, погіршують правове становище працівників. Пропонуються шляхи вирішення окреслених проблем.*

***Ключові слова:** соціальне призначення, трудове право, соціальне партнерство, трудовий договір, трудове законодавство.*

***Аннотация.** В статье раскрыты современные теоретические и практические проблемы трудового права. Делается акцент на необходимость реализации социального назначения трудового права. Проведен анализ отдельных положений проекта Трудового кодекса, которые, по мнению автора, ухудшают правовое положение работников. Предлагаются пути решения обозначенных проблем.*

***Ключевые слова:** социальное назначение, трудовое право, социальное партнерство, трудовой договор, трудовое законодательство.*

***Abstract.** In the article the modern theoretical and practical problems of labor law. Emphasis on the need to implement the social purpose of labor law. The analysis of some provisions of the draft Labour Code, which according to the author worsen the legal status of workers. Proposed solutions to these problems.*

***Keywords:** social purpose, employment law, social partnership, labor contract, labor legislation.*

Головне, що визначає сучасні проблеми трудового права сьогодні в Україні, це нівелювання того, що це право в першу чергу є правом соціальним, а отже реалізуючись у трудових правовідносинах воно має розкривати своє соціальне призначення. Сьогодні трудове законодавство створює умови порушення прав працівників, на противагу тому, що саме трудове право призначене знижувати рівень напруги в суспільстві та забезпечувати баланс інтересів держави, роботодавців та працівників. У сучасних умовах української незалежності трудове право перебуває у стані перманентного реформування, що значно знижує його ефективність та дієвість. Задля мінімізації негативних проявів у сфері праці необхідно визначити причини зниження рівня захищеності працівників у вітчизняному трудовому законодавстві, і, відповідно, **метою цієї роботи** є визначення шляхів відновлення «соціального» пріоритету в регулюванні трудових відносин.

Так, основу трудового законодавства становить Кодекс законів про працю України прийнятий ще 10 грудня 1971 року, який станом на 15.03.2017 р. змінювався 123 рази, з них за 20 років часів СРСР – 18 разів та за часи незалежності України (26 років) – 105 разів. Наведені цифри доводять, що нарікання на ідеологічну застарілість діючого нормативно-правового акту не пояснюють погіршення правового становища працівника у трудових правовідносинах. У певній мірі можна говорити, що ідеологія регулювання трудових відносин на певних правових засадах у Кодексі зберігається, однак чи є це причиною неефективності дії норм трудового права сьогодні в Україні.

Ми вважаємо, що неефективність норм та погіршення становища працюючих має низку теоретичних та суто практичних проблем. Дослідимо ці проблеми.

По-перше, трудове право є самостійною галуззю права. Сьогодні для характеристики самостійної галузі права виділяють такі критерії: 1) предмет правового регулювання; 2) метод правового регулювання; існують підходи згідно яких ознакою